

EXOTOPONIMOEN JENTILIZIOAK OSATZEKO ARAUAK

Inaki Irazabalbeitia

Azken puntu hau ez dagokio exonimiari, lexiko arruntari baizik. Alabaina, exonimiarekin erlazio oso estua duenez, gutxienik arazoa planteatzea egoki iruditzen zaigu. Izan ere, iskanbilatsua eta nahasia da.

Euskaraz, leku-izenari *-ar* atzizkia erantsiz lortzen dira adjektibo jentilizioak, nongotarra den adierazten dutenak alegia. Euskal Herriko jentilizioak Akademia honek eman zituen Euskal Herriko Udalen Izen-degia liburuskan. Bertan hauxe dio:

“Herritarren izenetan kontutan eduki da tokiko erabilera eta tradizioa, zeren tokikoak ez direnak ez baitituzte ongi bereizten bukaerako -ar, -tar eta -dar. Baina nola joka, egun euskaraz mintzatzen ez den tokiez?”

Kasu honetan analogi irizpidea jarraitu dugu, Araban, Mendebaldeko eren arabera eta Ekialdekoak, Nafarroan.”

Kanpoko leku-izenetatik jentilizioak eratortzeko orduan bistan da “tokiko erabilera eta tradizioa” irizpideak hutsaren hurrengoa balio duela. Beraz, kasu horretarako irizpide edo arau bat eman beharra dago. Izan ere, egun oso jentilizio bitxi ikusi ahal da nonnahi idatzirik: irakiar, iraniar, kanadiar, katalandar etab. Guk, Euskal Herriko jentilizioetarako Euskaltzaindiak emaniko zerrenda abiapuntutzat hartu eta exotoponimoen jentilizioak emateko irizpide-taula bat osatu da.

Leku-izenaren amaiera		Atzikiaren forma	Adibidea	Zenbait salbuespen
K O	m / n / l	-dar	Milan: milandar Nepal: nepaldar Jerusalem: jerusalemdar	
	r / s / sh / x / z	-tar	Aljer: aljertar Paris: paristar Londres: londrestar	
S O	ts / tx / tz	-tstar / -txtar / -tztar	Metz: metztar	
N	ng	-dar	Reading: readingdar Hong Kong: hongkongdar	
A N T	gainerako kontsonanteak	-ar	Leipzig: leipzigar Al-Jizah: jizahar Hamburg: hamburgar Cardiff: cardiffar Paraguay: paraguayar	Irak: irakiark
E A	kontsonante + h	h aurreko kontsonanteari dagokiona	Perth: perthar Phnom Penh: phnom-penhdar	

Leku-izenarenamaiera		Atzikiaren forma	Adibidea	Zenbait salbuespen	
B O K A L A	a	silaba bat edo bi	-tar	Txina: txinatar	Suitza: suitzar
		2 > silaba	-ar	Kanada: kanadar Albania: albaniar Europa: europar	Erroma: erromatar
		ta	-ar	Malta: maltar	
	u	-tar	Katmandu: katmandutar Mosku: moskutar	Estatu Batuak: estatubatuar	
	au	-tar	Dachau: dachautar Passau: passautar		
	i	-ar	Miami: miamiar	Napoli: napolitar	
	o	-ar	Damasko: damaskoar Oslo: osloar Kongo: kongoar	Egipto: egiptiar Mexiko: mexikar Santiago: santiagotar	
	io	io + ar = iar	Mediterranio: mediterraniar Pirinio: piriniar	Tokio: tokiotar Ohio: ohiotar	
e	-tar	Gaborone: gaboronetar Txile: txiletar Baltimore: baltimoretar Sucre: sucretar			